

Det vore emellertid fel att uppfatta Niall Ferguson som reaktionär eller revisionistisk. Självfallet hade imperiet många svaga och rent av dåliga sidor – förtrycket och våldet till exempel – och dessa får också plats i skildringen. Skillnaden är att där dessa annars gärna får dominera omdömet om imperiet som helhet,

”Britterna offrade sitt imperium för att inte tyskarna, italienarna och japanerna skulle få utveckla sina.”

finner Ferguson att de inte uppväger alla imperiets förtjänster.

Det brittiska imperiet skapade paradoxalt förutsättningarna för den egna undergången; dess liberala karaktär bäddade för koloniernas utbrytningsförsök. Och trots att britterna som mest kontrollerade en fjär-

dedel av världens yta, var dess militära styrka påfallande liten. Imperiet baserades i hög grad på överenskommelser med lokala myndigheter.

Andra världskrigets ansträngningar tog slutligen knäcken på det redan i sönderfall stadda väldet. Britterna offrade sitt imperium för att inte tyskarna, italienarna och japanerna skulle få utveckla sina – är inte det nog för att förlåta alla imperiets synder?, undrar Ferguson.

Undertiteln utlovar också anvisningar för hur dagens imperium, USA, ska skötas. Problemet, menar Ferguson, är att amerikanerna vägrar inse att de befinner sig i samma situation som Storbritannien gjorde tidigare. De internationella insatserna tenderar att bli halvmesyrer, eftersom man inte lägger ned tillräckligt mycket tid och pengar – det går inte långsiktigt att driva ett lågbudgetimperium. Detta självförnekande imperium kan

rent av bli en fara för omvärlden, om det inte besinnar det ansvar som följer med hegemoni.

Några mer omfattande slutsatser drar emellertid inte Niall Ferguson. Lektionen i imperieskötsel uteblir nästan helt.

Det stora intresset för Empire är välförtjänt. Niall Ferguson äger den avundsvärda kombinationen av ett gediget och mångsidigt kunnande, ett rörligt intellekt och en särdeles berättarförmåga – och därtill modet att tänka efter eget huvud.

Daniel Braw (dbraw@yahoo.se) studerar idé- och lärdoms historia vid Lunds universitet.

BOKFAKTA

Niall Ferguson

Empire: The Rise and Demise of the British World Order and the Lessons for Global Power

Basic Books 2003

SAMHÄLSKRITIK

Jedediah Purdy, ett annorlunda naturbarn

Av Elisabeth Braw

Jedediah Purdy är ett amerikanskt fenomen, en intellektuell särpling som fått stort genomslag i Washington, kanske just för att han är oförutsägbar.

IDAG ÄR Washington mycket polariserat. Skarpa hjärnor saknas inte, men de är sällan av det mer eftertänksamma slaget: sitt intellekt använder man i slaget mellan partierna. I detta klimat är 29-åriga Jedediah Purdy en särpling. Kanske är det för att han är lika smart som oklassificerbar, i alla fall med de traditionella partikrite-

rierna mätt, som han fått ett sådant genomslag.

1998 publicerades en bok med titeln For Common Things. Dess författare bekymrade sig över hur USA blivit ett humorsamhälle, eller rättare sagt ett ironisamhälle. TV-serien Seinfeld är inte längre en perversion av samhället - den är samhället. Ironin är vår samtalsvaluta,

och vad leder det till? Vi blir blasé, inget engagerar oss riktigt. Observationen var mycket träffande, och boken var skriven med ett sådant djupsinne att man förmodade att författaren var en person med livserfarenhet från tidigare tidevarv.

Icke. Bakom det omöjliga namnet Jedediah Purdy gömde sig en blott 24-årig man. Han var visserligen bosatt i Washington men totalt olik den amerikanska huvudstadens politikproffs: han var uppvuxen i delstaten West Virginia, som fortfarande inte riktigt hunnit ikapp samtiden. Hans föräldrar var övervitrade 68-or, som undervisat honom i hemmet. Hemundervisningen kompletterades med studier på Harvard (!) och sedan alltså en bok. Nu har det annorlunda underbarnet reflekterat ytterligare över sitt hemland; denna gång om dess relationer med omvärlden. Resultatet heter

Being America: Liberty, Commerce and Violence in an American World.

Att vara Amerika är inte så lätt i dagens värld, där både USA självt och hatet mot det är starkare än någonsin. Purdy, den otidsenlige amerikanen, begav sig (efter 11 september-attentaten) på resor runt världen för att höra vad egyptier, indoneser och indier verkligen tyckte om amerikanerna och deras land, och kanske var han den bästa amerikan som kunde företagit denna resa, för han företräder inte maktens USA och är inte heller någon överivrig globaliseringsanhängare à la Thomas Friedman. Friedmans entusiastiska beskrivning av den globaliserade världen med dotcom-förtecken anno 1999 (*The Lexus and the Olive Tree*) visade sig redan efter ett par år vara förlegad.

Nej. När Jediah Purdy reser finner han att "unga män som skulle vilja studera eller äga en bensinmack i USA men också beundrar Usama bin Ladin är vanliga i Egypten. Samma unga kineser som lyssnar på ultranationalistisk hiphop hoppas få

"Att vara Amerika är inte så lätt i dagens värld, där både USA självt och hatet mot det är starkare än någonsin."

arbete i Silicon Valley". Till skillnad från många av sina utan tvekan välvilliga landsmän ser han människors önskan att starta ett nytt liv i USA inte som en psykologisk seger eller ett tecken på att det amerikanska systemet är det enda rätta. I stället bekymrar han sig för att USA misstolkar omvärldens uppmärksamhet: "Fast vi tidvis har andra föreställningar kan vi inte göra om världen till vår avbild, oberoende av om det skulle vara bra att göra det." Den engelske filosofen John Gray observerade att amerikaner i hemlighet

tror att alla är födda till amerikaner, observerar Purdy, men "USA:s makt fungerar inte alltid som det var tänkt. Ändå gör USA mer än något annat land för att forma världen."

Bara runt 15 procent av amerikanerna har pass, det vill säga: mindre än var sjunde amerikan har varit utomlands. Vad de finner på sina utlandsresor är inte bara tredje världens kluvna inställning till deras samhälle, utan ofta även illvilja i de länder som liknar dem mest. Ett imperium ser vi, men vi har fel. Till skillnad från historiens stormakter har USA inte tvingat på oss sin livsstil och sitt samhällssystem.

Trots att vi innerst inne anser oss vara överlägsna den amerikanska civilisationen anammar vi småbarnslikt dess innehåll. Varför firar vi Halloween när vi har Märten Gås?

Kanske är det för att vi är förargade på oss själva som vi lite tillika hånar USA. Det är bara att anta kändisattityden, råder Purdy: bry dig inte om vad folk säger. Å... andra sidan hjälper det att för ett ögonblick se världen från ett annat perspektiv. Vi amerikaner kan inte föreställa oss, påpekar Purdy, att behöva lära oss hindi för att hänga med i världen. Å... andra sidan ser vi inget konstigt i att alla andra tvingas göra precis detta "lära sig engelska för att förstå oss amerikaner, varandra och den globaliserade världen. Microsoft-makten kallar Purdy detta mjukisundertryckande, som egentligen inte är något undertryckande eftersom vi andra kan välja att inte vara med.

Från min utsiktspunkt i Washington förvånas jag ofta över hur patriotiska amerikanerna är i motsats till folk i andra länder, som skäms för att visa nationalstolthet. (Till och med brandbilarna här har vajande flaggor.) Min förklaring är att det går an att vara patriotiskt "nationalistisk" när nationen inte är

förbunden med en etnisk grupp utan med ett filosofiskt ideal. USA har, bortsett från indianerna, aldrig varit hem åt en homogen befolkning utan alltid varit ett invandrarland som fått sin identitet genom de principer deras land ska stå för. Kanske är det

"Det går an att vara patriotiskt "nationalistisk" när nationen inte är förbunden med en etnisk grupp utan med ett filosofiskt ideal."

precis av denna anledning som amerikanerna har så lätt att se på sig själva som, för att tala med Purdy, en universell nation: deras ideal är så självklara att de "ska" råda överallt. Det må så vara, men ett av amerikanernas misstag är uppfattningen att andra ser det på samma sätt. "Amerikanernas farligaste egenskap är tron på vår egen allmängiltighet och oskuldsfullhet. Denna tro gör oss blinda för vår makt och det aggen inspirerar", påpekar han.

Är det inte just detta som gör många utlänningar så ilska på president Bush? Missionärslikt förkunnar han läran om sitt utomordentliga samhällssystem till både ivriga och motspänstiga åhörare. Han och många andra glömmer att världen är som USA: den är bättre heterogen. Tröst för dem av oss som misströstar finns hos en ung tänkare. Vilken tur att han fått den uppmärksamhet han förtjänar, både i USA och så småningom utomlands.

Elisabeth Braw (ehbraw@aol.com) är frilansskribent och bosatt i USA.

BOKFAKTA

Jedediah Purdy

Being America: Liberty, Commerce and Violence in an American World.

Alfred A. Knopf, New York, 2003